

LA CIUTAT ROMANA DE BACASIS. Noves dades

Albert Benet i Clarà

No és la primera vegada que en aquesta revista escrivim sobre la pretesa ciutat romana de Bacasis (1). En aquell treball afirmàvem que el nom de Manresa corresponia a un *oppidum* ibèric i el de Bages a una ciutat, o millor dit a un municipi romà anomenat Bacasis pel geògraf Ptolomeu en el segle I de C.

El problema d'aquesta ciutat és el de trobar un lloc on ubicar-la. Per les cites medievals afirmàvem que havia de trobar-se en el sector entre els rius Llobregat i Cardener, i entre el Guix i el Serrat de Santpedor. Aquest sector es coneix com el Pla de Bages. Malgrat aquesta concreció en època medieval no creiem que en època romana el terme del municipi de Bacasis fos tan petit, car coneixem diverses vil·les romanes fora d'aquest àmbit territorial del qual queda fora l'única vil·la excavada, la de Boades, i el gran monument funerari de la torre del Breny. També hem de dir que en les referències medievals mai no hem trobat una sola cita que faci pensar amb un nucli urbà antic. I el lloc més idoni per l'existència d'una ciutat com és una cruïlla de camins, que es produeix prop de la masia de Les Oliveres en el municipi de Sant Fruitós de Bages, on es creuaven les carreteres o estrates que anaven de Barcelonà a Berga i de Vic a Cardona. Si bé el lloc és perfectament identificable, en canvi no es veu cap rastre que permeti la possibilitat d'existència d'un nucli urbà. Per tant hem de reafirmar-nos en la possibilitat d'un municipi de caràcter rural amb un poblament dispers en nombroses vil·les per la comarca de Bages.

Però la nostra intenció no és la de reafirmar les opinions emeses sobre la ubicació de la ciutat de Bacasis, sinó més aviat la de confirmar la seva existència. I la millor forma és la de trobar una inscripció romana.

Per la zona de la comarca de Bages s'han trobat diverses inscripcions d'època romana: A Sant Joan de Vilatorrada, a Rajadell, a Artés, a Rellinars, i recentment s'ha trobat una còpia de la inscripció que hi havia a la torre del Breny. Però ni aquesta ni les altres anteriors no esmenten cap referència a una ciutat i per tant no ens informen de res sobre el nostre tema. Encara que ens permeten constatar l'existència d'un poblament en època romana.

Amb tot hem pogut trobar una inscripció que fa referència a un bagenc, o millor dit, a un bacassità, car el pare Villanueva, parlant de les inscripcions romanes trobades a Empúries, en cita una que diu que es trobava en aquell moment en el monestir de premonstresos de Les Avellanes, que segons la seva transcripció deia el següent:

A. EMILIO
MONTANO
BACCASITANO
L—ASERILIS
H.S.E. (2)

Posteriorment aquesta inscripció ha estat publicada diversos cops, el més recent per Martín Almagro, amb algunes variacions. El text rectificat és el següent:

L. AEMILIO
MONTANO
BACASITANO
LACERILIS F.
H.S.E. (3)

Així, doncs, aquesta inscripció, avui perduda, fa referència a un Emili Montanyenc que era originari de Bacasis, encara que deuria viure a Empúries, per la qual cosa fa constar la seva procedència bagenca. Fins i tot podria ser que altres inscripcions d'Empúries que fan referència a persones de la família MONTANO fossin també bagenques, encara que no se'n fa esment de forma

explícita.

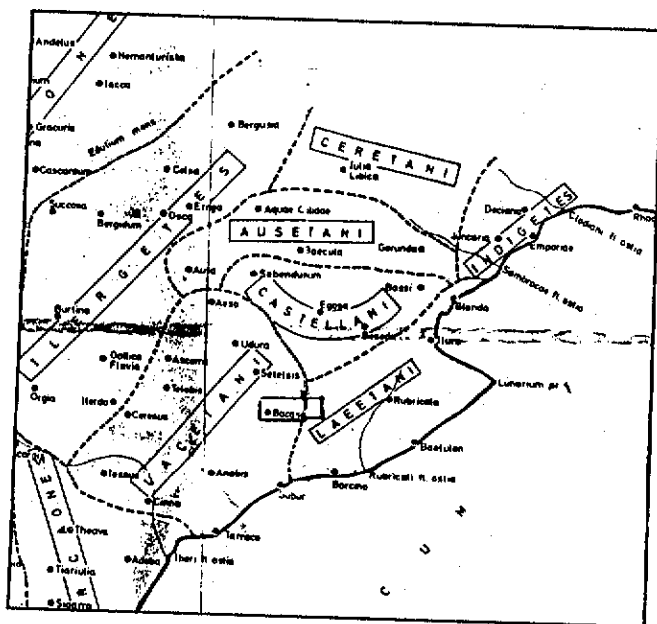
Malgrat que aquesta nova informació no permet ampliar els nostres coneixements sobre la ciutat de Bacasis, sí que ens permet reafirmar l'existència d'aquesta ciutat que no més era coneguda per la referència de Ptolomeu.

En segon lloc tenim una altra inscripció romana que fa referència a la concessió, el 17 de novembre de l'any 89 a. de C., de la ciutadania romana a diversos genets hispans que havien participat en la guerra social d'aquell any. Un d'aquests genets, anomenat *Turtumelis Atanscer f.*, era originari de *Begensis* (4). Junt a aquest suposat bagenc hi figuren tres lleidatans (*Ilerdenses*), un baganès (*Bagarensis*) i dos lli-vianencs (*Libenses*) juntament amb d'altres que no podem identificar.

L'únic inconvenient que trobem

per identificar aquest genet com a bagenc és el fet de concordar el lloc de procedència més amb la forma actual que amb la llatina. Aquesta anomalia podia ser produïda en el moment de redactar el document a partir de la informació proporcionada pel mateix genet, que deuria pronunciar el nom del seu lloc d'origen de forma semblant de com s'ha transmès per via oral i no com la forma culta escrita per Ptolomeu i pels epigrafistes empuritanos. Fins i tot podria ser que *Bacasis* fos la llatinització del nom indígena de *Beges*. Amb tot, la interpretació és difícil amb les poques dades que disposem.

Amb aquestes dues inscripcions romanes creiem que hem donat uns nous passos en el coneixement del Bages en època romana, si bé encara manquen greus dubtes i moltes preguntes sense resposta.

NOTES

- (1) BENET A.: Els topònims "Manresa" i "Bages". "Dovella", n° 2, Octubre/Novembre 1981, pp. 16-19.
- (2) VILLANUEVA, J.: Viaje literario a las iglesias de España. Madrid, 1975, XV, p. 28.
- (3) ALMAGRO, M.: Inscripciones ampuritanas griegas, ibéricas y latinas. "Monografías ampuritanas", II, Barcelona, 1953, n° 7, pp. 95-96.
- (4) BALIL, A.: Nueva historia de España en sus textos. Prehistoria y Edad Antigua. Santiago de Compostela, 1976, pp. 231-232.